

De nieuwe Nederland Leest-campagne is een enorme kans voor bibliotheken om zichzelf te laten zien als het maatschappelijk hart van de samenleving, vindt **Marleen Barth**, voorzitter van de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB). 'Een gesprek temidden van al die boeken, zou wel eens de nuance terug kunnen brengen in het maatschappelijk debat over democratie en zeggenschap van burgers.'

“Bibliotheken houden de democratie krachtig”

Een warmere pleitbezorger van de nieuwe Nederland Leest-campagne is waarschijnlijk moeilijk te vinden. De 52-jarige Marleen Barth is immers niet alleen voorzitter van de VOB en van kinds af aan vurig liefhebber van alles wat gedrukt staat – ‘Ik zal papieren boeken lezen tot mijn laatste snik.’ Ze is óók politica pur sang: ze studeerde politicologie, was politiek verslaggever, zat vier jaar in de Tweede Kamer en is nu voorzitter van de PvdA-fractie in de Eerste Kamer. Barth kan zich dus uitstekend vinden in het eerste, echte thema van Nederland Leest: democratie. ‘Een mooier onderwerp hadden we niet kunnen kiezen om mee te beginnen. Natuurlijk omdat er in maart 2017 Tweede Kamerverkiezingen zijn. Dat is een feestdag van de democratie. Maar het thema past ook ontzettend goed bij de bibliotheek. De belangrijkste functie van bibliotheken is toegang bieden tot kennis en cultuur. Om de democratie te laten slagen, is het

ongelooflijk belangrijk dat elke burger toegang heeft tot informatie, om afwegingen te kunnen maken. Ook mensen die bijvoorbeeld niet goed kunnen lezen en daarin bijgestaan worden door ons. Bibliotheken zijn nodig om de democratie krachtig te houden.’

In de transformatie van bibliotheken worden deze meer en meer het hart van de samenleving, zo blijkt uit de vijf functies die worden beschreven in de recente Bibliotheekwet. Barth denkt niet dat dit te hoog gegrepen is. ‘Het mooie van de bibliotheek is dat ze zo laagdrempelig is. En wat ik heel interessant en belangrijk vind, is dat ze één van de laatste plekken is waar verschillende bevolkingsgroepen elkaar op een hele natuurlijke manier tegenkomen.’ Laag- en hoogopgeleiden, jong en oud, allochtoon en autochtoon, ze weten allemaal de weg naar de bibliotheek te vinden. En dat moeten we koesteren, aldus Marleen Barth. ‘Het Sociaal en Cultureel Planbureau heeft vorig jaar

Nederland Leest-nieuwe stijl is ontwikkeld in nauwe samenwerking met het campagne team van de VOB. Leden van het campagne team geven hun mening.

Marc van de Plasse

Zeeuwse Bibliotheken

"De campagne richt zich voor het eerst ook op niet-leden - die mogen ook een boek komen ophalen, tegen een kleine tegenprestatie: hun mening. De bibliotheek is er immers voor iedereen, ongeacht leeftijd, inkomen, opleiding en afkomst. Dat kunnen we met deze campagne uitdragen. Bovendien kunnen bezoekers nu kiezen uit drie in plaats van één boek. Zo kunnen we een veel grotere groep mensen bereiken en inzetten op ledenwerving en ledenbehoud."

Danielle Plantenga

KopGroep Bibliotheken en Bibliotheek Kennemerwaard

"Ik werk voor twee bibliotheekorganisaties met een heel verschillende strategie, maar ik zie dat beide iets moois kunnen met deze campagne. De uitleenfunctie is bij Kopgroep nog heel belangrijk, terwijl Kennemerwaard al meer in de hoek van programmering zit. Toch slaat het bij beide programmeurs aan. Het is lastig om een overkoepelende campagne neer te zetten voor iedere bibliotheek, maar ik denk dat we daar met het nieuwe Nederland Leest wel in geslaagd zijn."

Barbra Bloemink

Bibliotheekservice Fryslân

"Dit is dé bibliotheekcampagne: specifiek bedacht en uitgewerkt voor onze organisaties. Als campagne team hebben we gekeken hoe Nederland Leest mee kan groeien met de veranderende bibliotheek, van primair boekenuitlener naar een meer maatschappelijke instelling. Deze nieuwe campagnevorm is een enorme kans om die nieuwe rol aan het grote publiek te laten zien en door heel Nederland te laten ervaren."

Cindy Reininga

Rijnbrink

"Het onderwerp democratie is van alle tijden en tegelijkertijd enorm actueel door de komende verkiezingen. De nieuwe bibliotheek is bij uitstek een plek om hierover te debatteren: de huiskamer van de stad, voor iedereen en onafhankelijk. Als we dit met elkaar gaan vormgeven, denk ik dat de discussie goed los kan komen en dat we hier een enorm succes van kunnen maken."

Lysbeth Post

Biblionet Groningen

"Ik vind het goed dat de nieuwe campagne zich ook meer online afspeelt, met onder meer opiniepeilingen over democratie. Boeken worden zo aanleiding voor een fysieke én online discussie over een belangrijk thema. Dat draagt bij aan de beeldvorming dat de bibliotheek er niet alleen is om boeken of dvd's te lenen, maar ook om je persoonlijk te ontwikkelen."

een heel groot onderzoek gepubliceerd, waaruit blijkt dat je Nederland in zes groepen kunt verdelen en dat het steeds lastiger wordt voor die verschillende mensen om contact met elkaar te hebben.' Barth juicht het daarom toe dat ontmoeting en debat nog belangrijker worden. 'Zodat we elkaar in de bibliotheek niet alleen tegenkomen, maar ook een goed gesprek voeren over een mooi onderwerp. Ik vind het enorm leuk dat Nederland Leest inhaakt op die slag die bibliotheken maken. De oorspronkelijke gedachte blijft: een boek te lezen en dat met anderen delen, die kennis zo mogelijk nog een stukje verder helpen.'

Hoe dynamisch en maatschappelijk bibliotheken ook worden, de boeken die ze herbergen blijven volgens Barth essentieel. 'We kunnen wel zeggen: alles wordt digitaal, het is allemaal via het internet al toegankelijk, dus weg met die bibliotheek! Maar

er worden in Nederland nog steeds ruim 70 miljoen boeken per jaar geleend. Dat is een indrukwekkend aantal.' Volgens Barth rennen leden niet zomaar weg bij verandering. 'Zij komen met een hele positieve motivatie. Die kun je aanwenden om de functie van de bibliotheek te verbreden. Tot ontmoeting, debat, toegang krijgen tot kennis en taal, toegang tot andere vormen van cultuur. Dat is hartstikke waardevol. Zeker voor hele grote groepen Nederlanders voor wie de toegang tot kennis, ook via internet, helemaal niet zo vanzelfsprekend is, zoals mensen die de taal niet goed machtig zijn.'

Andersom kan het debat nieuwe doelgroepen trekken. 'Het zou toch mooi zijn als we hiermee nieuwe leden werven. Ik gun ieder mens die momenten, dat je met een boek in je handen zit, het uitleest en nog een tijdje stil bent, en denkt: "Wauw, dit heeft me echt enorm

gemaakt." Al lees je maar één of twee keer per jaar, het kan je leven verrijken.'

Barth gelooft dat boeken bijdragen aan een stevig debat. 'Wat ik bijvoorbeeld een heel inspirerend boek vond is *Tegen verkiezingen* van David Van Reybrouck. Hij stelt voor om duizend burgers via loting aan te wijzen, die beslissingen gaan nemen. Dat boek prikkelt het denken over hoe we het nu hebben ingericht enorm.' Ze vervolgt: 'Ik hoop heel erg dat als we het met elkaar over democratie gaan hebben, dat zich dat niet zo verengt tot politiek. Democratie gaat niet alleen over kamerleden, bewindslieden en de stembus. Het gaat over ons allemaal. Niemand kan gemist worden. Het gaat ook over grondrechten, de vrijheid van meningsuiting, godsdienst en vereniging, en over burgerplicht, oftewel de bereidheid om je ervoor in te zetten en je erin te verdiepen. Ik zou het heel mooi

Nederland Leest en de Bibliotheekwet

In de nieuwe Bibliotheekwet, die begin vorig jaar van kracht werd, staat dat de bibliotheek vijf kerntaken moet vervullen:

- ter beschikking stellen van kennis en informatie
- bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie
- bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur
- organiseren van ontmoeting en debat
- laten kennis maken met kunst en cultuur

Voor de laatste twee betekenen voor sommige bibliotheken een omslag. Omdat er bij de oude Nederland Leest-campagne óók al ontmoetingen werden georganiseerd rondom een literaire klassieker, is ervoor gekozen om bij de vernieuwde campagne groots in te zetten op ontmoeting en debat. 'De boeken die we weggeven zijn een middel om mensen zich persoonlijk te laten ontwikkelen, niet het doel op zich,' aldus Lysbeth Post van het VOB-campagne team. 'We geven een modernere en meer maatschappelijke invulling aan het idee dat je hetzelfde boek leest en erover praat.'

vinden als deze campagne zou worden aangegrepen om dat bredere denken te stimuleren.' Niet alleen is een democratie volgens Barth minder krachtig zonder bibliotheken, ook het debat is onmisbaar. 'Een voorwaarde voor een goed debat is natuurlijk altijd dat je mensen uitdaagt en prikkelt,' zegt ze. 'Maar de bibliotheek is zo'n plek waar mensen die niet zo snel hun stem verheffen ook de kans krijgen om mee te doen. Mensen die eerst eens nadenken voordat ze hun mond open doen. Waar ik me wel eens zorgen over maak, is dat een hele kleine groep mensen behoorlijk luidkeels aan de weg timmert met z'n mening. De bibliotheek zou wel eens een hele mooie broedplaats kunnen zijn – tussen al die boeken, al die kennis en wijsheid van afgelopen eeuwen – om de nuance weer een beetje terug te brengen in het maatschappelijk debat over de democratie en zeggenschap van burgers. Dat zou ik enorm toejuichen.'

“Wil je met mij een potje debatteren in de bieb?”

Woensdag 30 november is de grote slotdag van Nederland Leest.

Dan gaan we horen hoe de stemming in Nederland is.

Op twaalf plaatsen in het land zal er die avond gelijktijdig een debat plaatsvinden.

Is uw bibliotheek één van die twaalf?

De CPNB zoekt twaalf bibliotheken die zich willen inzetten om zo'n afsluitend debat te organiseren. Die twaalf zullen ruimschoots aandacht krijgen in de landelijke publiciteitscampagne rond Nederland Leest. De organisatie van het debat is in handen van de bibliotheek zelf.

De CPNB verzorgt in samenwerking met het Nederlands Debat Instituut een handleiding. Met elkaar bundelen we zo lokale krachten tot een groot landelijk netwerk van ontmoeting en debat. Geïnteresseerd? Mail met nederlandleest@cpnb.nl.

debat in de bieb

over democratie

Debatteren kun je leren

Het Nederlands Debat Instituut heeft in het kader van Nederland Leest speciaal voor bibliotheken workshops en cursussen ontwikkeld over het organiseren én leiden van debatten. Kijk voor meer informatie op www.debatindebieb.nl

Ontmoeting in de bieb

Klinken termen als debat en democratie misschien te zwaar? Vergeet dan niet dat er vele vormen van debat bestaan. Bijvoorbeeld debat en diner, disco-debat, debat en borrel, *date and debate*, debat en de DJ... Of spits het toe tot een dialoog. Met het thema democratie kun je zó veel kanten op, zowel naar inhoud als naar vorm. Op cpnb.nl wordt in juni een waaier met inspirerende ideeën geplaatst. Samengesteld in samenwerking met het Nederlands Debat Instituut en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Op zoek naar tips voor een goed debat spraken we met **Roderik van Grieken**, de directeur van het Nederlands Debat Instituut te Hilversum. 'De beste debatten worden gevoerd door nieuwsgierige mensen,' zegt hij.

Wat is een debat eigenlijk?

De essentie is dat er een meningsverschil bestaat over het onderwerp tussen de deelnemers. In een debat wordt dat meningsverschil uitvergroot en inzichtelijk gemaakt.

Wat is het leukste aan debatteren?

Het dwingt je heel goed na te denken over je mening. Weten of je voor of tegen iets bent is één ding, maar helder kunnen formuleren waarom, is iets heel anders. In een goed debat wordt je mening soms veel genuanceerder. Een bekend adagium is 'hij die nooit van mening is veranderd, heeft zelden iets geleerd.'

Zonder debatten geen democratie?

Ik denk het niet. In een democratie mogen alle burgers meebeslissen en het debat is het beste middel om uiteenlopende argumenten te toetsen.

Wat is de meerwaarde van debatteren in de bibliotheek?

Een kenmerk van bibliotheekbezoekers is denk ik dat ze nieuwsgierig zijn, en de beste debatten worden gevoerd door nieuwsgierigen: mensen die bereid zijn om op basis van krachtige argumenten hun mening aan te passen.

Hoe organiseer je een goed debat?

Het belangrijkste is dat je een onderwerp

zoekt waarover een meningsverschil bestaat onder je publiek. Bedenk twee of drie stellingen die de essentie van dat meningsverschil verwoorden. Dus niet 'wie is er voor vrijheid van meningsuiting?'. Dat is in Nederland bijna iedereen. Beter is 'in de Tweede Kamer mag iedere politicus alles zeggen wat hij vindt' of 'in een debat mag je doelbewust beledigen.' Kijk waar het pijn doet.

Welk advies geef je onervaren debatleiders?

Verdiep je heel goed in het meningsverschil en bedenk echt goede stellingen. Dat maakt het een stuk makkelijker tijdens het debat.

Hoe zorg je ervoor dat iedereen in een debat tot zijn recht komt?

Het is het beste om de zaal in een u-vorm op te stellen. Voorstanders komen aan de

ene kant, de tegenstanders er tegenover en de twijfelaars er tussenin. Zo dwing je mensen positie in te nemen en het maakt het makkelijker om voor- en tegenstanders evenveel aan het woord te laten. Je kunt aangeven dat mensen tijdens het debat van vak mogen wisselen als ze van mening veranderen. Of je kunt zeggen: aan het eind moeten alle twijfelaars het voor- of tegenvak gekozen hebben.

Nog een laatste praktische tip?

Als je sprekers uitnodigt, let er dan op dat ook tussen de sprekers het beoogde meningsverschil bestaat. Betrek hen bij het bedenken van de stellingen en kies mensen uit die bereid zijn een scherp standpunt in te nemen. Als je op het podium meteen al de nuance laat horen, is het debat niet meer nodig.

Nederland Leest Junior

Ook de educatieve component van Nederland Leest is vernieuwd en richt zich in 2016 op kinderen in de leeftijd van 10 tot 14 jaar.

Met een eigen boek en onder de noemer Nederland Leest Junior kunnen ook zij meelesen én praten over het thema democratie. De opzet blijft grotendeels gelijk; de bibliotheek krijgt de mogelijkheid om per klas een set boeken in te kopen (32 exemplaren + lesbrieven). De pakketten kan de bibliotheek aanbieden aan PO- of VO- scholen in de regio.

Centraal bij het thema democratie staat het spannende boek *De strijd om Drakeniland* van Lydia Rood. Deze titel is geschikt voor groep 7 en 8, maar is ook toegankelijk voor vmbo 1 en 2. Voor beide groepen wordt in samenwerking met Kunst van Lezen/de Bibliotheek op school (uitgevoerd door Stichting Lezen i.s.m. de Koninklijke Bibliotheek) lesmateriaal ontwikkeld dat aanhaakt bij de nieuwe interactieve elementen van Nederland Leest. Aan de bibliotheek de keus aan welke klassen schoolpakketten worden aangeboden. Naast deze kerntitel verschijnt er een gevarieerde leeslijst passend bij het thema.